

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра державного управління, документознавства та інформаційної
діяльності

06-14-67

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для практичних робіт та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Регіональний аналіз в публічній сфері»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за
освітньо-професійною програмою «Державна служба» та
«Міське самоврядування»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
денної і заочної форми навчання

Рекомендовано
Науково-методичною радою з
якості ННІЕМ
протокол № 4
від 08 квітня 2020 р.

Рівне – 2020

Методичні вказівки для практичних робіт та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Регіональний аналіз в публічній сфері» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Державна служба» та «Міське самоврядування» спеціальності «Публічне управління та адміністрування» денної і заочної форми навчання [Електронне видання] / Антонова С. Є. – Рівне : НУВГП, 2020. – 49 с.

Укладач: Антонова С. Є., к.е.н., доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності.

Відповідальний за випуск: Сазонець І. Л., д.е.н., професор, завідувач кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності.

Керівник групи забезпечення
спеціальності
д.е.н, професор

Сазонець І. Л.

© Антонова С. Є., 2020
© НУВГП, 2020

ЗМІСТ

1.	Вступ.....	4
2.	Тематика практичних робіт та самостійної роботи.....	5
2.	Тема № 1.....	5
3.	Тема № 2.....	9
4.	Тема № 3.....	11
5.	Тема № 4.....	13
6.	Тема № 5.....	15
7.	Тема № 6.....	18
8.	Тема № 7.....	20
9.	Тема № 8.....	23
10.	Приклади розв'язування задач.....	25
11.	Список рекомендованої літератури.....	46

ВСТУП

Практична та самостійна робота є вагомим видом навчального заняття, під час якого студенти засвоюють теоретичні положення з навчальної дисципліни «Регіональний аналіз в публічній сфері», виконують спеціальні завдання, в результаті чого в них формуються вміння і навички практичного застосування та теоретичних положень.

Метою дисципліни „Регіональний аналіз в публічній сфері” є вивчення основних організаційних та методологічних підходів проведення регіонального аналізу в сфері матеріального виробництва (промисловість, будівництво, транспорт), в соціальній сфері (освіта, охорона здоров'я), невиробничій сфері (житлове господарство, комунальне господарство), органах публічної влади, відстеження результатів та наслідків діяльності всіх публічних структур, впливу основних факторів на їх відхилення, виявлення недоліків та резервів, визначення напрямів активних дій та впливу на розвиток соціально-економічних процесів в регіоні.

Предмет дисципліни “Регіональний аналіз в публічній сфері” – соціально-економічні процеси, що відбуваються в регіоні, соціально-економічну ефективність і кінцеві фінансові результати діяльності підприємств, організацій і т. п., які знаходяться у даному регіоні, та визначення об'єктивних та суб'єктивних факторів, під впливом яких вони перебувають.

У процесі проведення практичних занять студенти повинні оволодіти:

- вивченням основних понять, категорій, систем, інструментарію та алгоритмів дисципліни "Регіональний аналіз в публічній сфері";
- вивченням системи статистичних показників та чинників, які впливають на соціально-економічні процеси у регіоні;
- дослідженням методологічних підходів проведення аналізу в сфері матеріального виробництва (промисловість, будівництво, транспорт), в соціальній сфері (освіта, охорона здоров'я), невиробничій сфері (житлове господарство, комунальне господарство), відстеження результатів та наслідків господарської діяльності всіх організаційних структур та органів публічної влади;
- набуттям практичних навичок розв'язання практичних задач у сфері формування і аналізу регіональних статистичних показників в публічній сфері.

За результатами проведення практичних занять студенти повинні:

1. Знати: основні підходи щодо методів та специфіки проведення регіонального аналізу в публічній сфері з розкриттям найважливіших тенденцій, недоліків у розвитку господарського комплексу, соціальної сфери, діяльності органів публічної влади.

2. Уміти:

- здійснювати аналіз основних показників, які відображають соціально-економічний стан регіону, рівень використання матеріальних, природних і трудових ресурсів, виявляти їх взаємозв'язок та взаємозалежність;
- визначати фактори, що впливають на розвиток процесів вивчення;
- виявляти тенденції розвитку ґрунтуючись на виділенні домінантних чинників;
- на основі показників, що аналізуються, підготувати графічний і табличний аналіз з обґрунтованими поясненнями;
- сформулювати висновки щодо можливостей та механізму публічного управлінського регулювання.

2. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ РОБІТ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Методологічні основи регіонального аналізу в публічній сфері.

Мета: Ознайомити студентів із змістом, завданнями та принципами регіонального аналізу в публічній сфері. Вивчити напрями аналізу та фактори регіонального розвитку, а також методи, які використовуються при проведенні аналізу соціально-економічного розвитку регіону.

Питання для обговорення:

1. Роль та завдання регіонального аналізу в публічній сфері.
2. Принципи та напрями регіонального аналізу в публічній сфері.
3. Інформаційне забезпечення моніторингу на регіональному рівні.
4. Методологічні особливості регіонального аналізу в публічній сфері.
5. Методи регіонального аналізу.

Основні поняття та терміни.

Аналіз (грец. *analyzis* – розділення, розчленування) – спосіб пізнання предметів і явищ навколишнього середовища, який ґрунтується на розчленовуванні цілого на складові частини і вивченні їх у всьому різноманітті зв'язків і залежностей.

Аналітична робота – засіб виявлення і оцінки значущості виникаючих перед конкретною системою проблем, формулювання її цілей, визначення об'єктивно необхідних функцій, обґрунтування структури та підвищення ефективності діяльності по виконанню поставлених завдань.

Балансовий метод є найбільш доцільним для виявлення і підтримки певних кількісних зв'язків у економіці. Його сутність полягає у конкретизації економічних процесів та їх зіставленні.

Групування – невід'ємна частина майже кожного економічного дослідження. Воно дає змогу вивчати економічні явища в їх взаємозв'язку та взаємозалежності, виявляти вплив на досліджувані показники найістотніших визначальних факторів, закономірностей та тенденцій, властивим економічним явищам та процесам.

Елімінування - це логічний прийом, за допомогою якого умовно усувається (виключається) ряд факторів, що впливають на результативний показник, і залишається якийсь один фактор, вплив якого і вимірюється.

Елімінування - це логічний прийом, за допомогою якого умовно усувається (виключається) ряд факторів, що впливають на результативний показник, і залишається якийсь один фактор, вплив якого і вимірюється.

Економічний аналіз забезпечує практичну корисність, підвищує результативність практичної діяльності й ґрунтується на основних принципах діалектики: рух, зв'язки, взаємозалежність, причинно-наслідкова співвідпорядкованість, єдність і боротьба протилежностей.

Інформаційне забезпечення аналітичних досліджень – це сукупність інформаційних ресурсів і методів їх організації, необхідних і придатних для здійснення аналітичних і управлінських процедур, які забезпечують господарсько-фінансову діяльність підприємства.

Метод ланцюгових підстановок – використовують для визначення впливу окремих факторів на відповідний сукупний показник лише тоді, коли залежність між ними має суто функціональний характер, тобто представлено прямою, або обернено-пропорційною залежністю.

Метод порівняння дає широкі можливості для усестороннього вивчення господарських явищ, їх характеристики, дослідження причин і наслідків, встановлення закономірностей зміни показників, визначення факторів, що впливають на кінцеві економічні результати.

Методика – сукупність способів і прийомів доцільного проведення будь-якої роботи: методика виведення високопродуктивних порід тварин, методика наукового дослідження, методика перекладу.

Порівняльний аналіз – порівняння показників ринку праці регіону з показниками ринків праці інших регіонів або із загальними показниками по Україні, порівняння показників ринку праці регіону обласного рівня із показниками регіонів місцевого рівня.

Пошуковий аналіз полягає в обґрунтуванні рекомендацій з переведення об'єкта в бажаний стан, виявлення глибинних резервів підвищення ефективності виробництва.

Регіональний аналіз як наука являє собою спеціальні знання, пов'язані з: дослідженням економічних процесів в їх взаємозв'язку, що складаються під впливом об'єктивних економічних законів і факторів суб'єктивного характеру на певній території; науковим обґрунтуванням регіональних планів і прогнозів, об'єктивною оцінкою їх виконання; визначенням позитивних і негативних факторів і кількісним виміром їх впливу; встановленням тенденцій і пропорцій економічного розвитку, резервів регіону, що не були використані; узагальненням досвіду і прийняттям оптимальних управлінських рішень.

Соціальний аналіз припускає виявлення взаємодії між регіоном й соціальними явищами.

Соціально-економічний аналіз – проводять економічні служби, соціологічні лабораторії, статистичні органи для дослідження взаємозв'язку соціальних та економічних процесів, їх взаємозалежності та впливу на результати господарської діяльності.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Критерії рівномірності економічного розвитку регіону.
2. Методика визначення загального показника рівня економічного розвитку регіону.
3. Методика визначення комплексності розвитку суспільного господарства регіону.
4. Характеристика показників, якими визначається спеціалізація регіону.
5. Охарактеризуйте основні показники кількісного аналізу соціально-економічного розвитку.
6. Традиційні методи регіонального аналізу.

7. Сутність балансового методу та його використання в регіональному аналізі.
8. Види групувань, які використовуються в регіональному аналізі.
9. Охарактеризуйте методи елімінування та їх використання в регіональному аналізі.
10. Сутність економіко-математичних методів регіонального аналізу.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Регіональному аналізу властиві такі ознаки:
  - а) комплексне, системне дослідження економічних явищ та процесів, яке потребує вивчення прояву економічних законів і категорій розвитку економіки;
  - б) визначення позитивних і негативних факторів і кількісний вимір їх впливу;
  - в) наукове обґрунтування регіональних планів і прогнозів, об'єктивна оцінка їх виконання;
  - г) дослідження економічних процесів в їх взаємозв'язку, що складаються під впливом об'єктивних економічних законів і факторів суб'єктивного характеру на певній території.
2. Назвіть об'єкт регіонального соціально-економічного аналізу :
  - а) система суспільних відносин, що склалися на певній території;
  - б) оцінка життєвого рівня населення;
  - в) регіон різного таксономічного рівня;
  - г) всі відповіді правильні.
4. Вкажіть завдання регіонального соціально-економічного аналізу:
  - а) визначення і вимір внутрішніх резервів регіону;
  - б) об'єктивність і різноманітність досліджень;
  - в) перевірка оптимальності управлінських рішень;
  - г) всі відповіді правильні.
5. За якими напрямками проводиться дослідницька робота з регіонального аналізу?
  - а) морфологічний аналіз, комплексний аналіз населення;
  - б) аналіз виробничого потенціалу регіону, розробка комп'ютерної макромоделі економіки регіону;
  - в) аналіз інформаційних процесів;
  - г) всі відповіді правильні.
6. Методи регіонального аналізу поділяються на:
  - а) економіко-математичні і традиційні;
  - б) системні і дієві;

- в) статистичні і динамічні;
  - г) організаційні і індексні.
7. Які методи регіонального аналізу використовують на етапі підготовки аналітичного процесу?
- а) балансові, кореляції, математичне програмування;
  - б) групування, динамічні ряди, вибіркові методи;
  - в) порівняння, деталізації, елімінування;
  - г) графічне зображення, аналітичні таблиці.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,7,8,9,15,24,29,35,39.

Тема 2: Аналіз демографічної ситуації в регіоні та ринку праці.

Мета: Вивчити особливості регіонального аналізу демографічної структури населення, показники стану ринку праці, умов збалансованості робочих місць і робочої сили. Ознайомити студентів з методикою аналізу тенденцій динаміки зайнятості.

Питання для обговорення:

1. Аналіз демографічної структури населення регіону.
2. Аналіз стану ринку праці.
3. Умови збалансованості робочих місць і робочої сили.
4. Методика аналізу тенденцій динаміки зайнятості.
5. Показники ефективного функціонування ринку праці.

Основні поняття та терміни.

Безробіття – це соціально-економічне явище, коли пропозиція робочої сили перевищує попит на неї.

Демографічна структура – це структура населення, що безпосередньо прямо або побічно пов'язана з відтворенням населення.

Зайнятість – це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм доход у грошовій або іншій формі.

Пропозиція робочої сили – це контингент працездатного населення, що пропонує роботодавцю свою здатність до праці в обмін на фонд життєвих благ.

Ринком праці називають систему відносин між роботодавцями і працездатним населенням, за якої між ними ведуться переговори, укладаються колективні чи індивідуальні угоди про кількість праці, умови праці, заробітну плату та ін.

Робоча сила – здатність людини до праці, сукупність фізичних і духовних здібностей, що людина використовує у своїй діяльності.

Робоче місце – це первинна ланка виробництва, зона прикладання праці одного або кількох (якщо робоче місце колективне) виконавців, визначена на підставі трудових та інших чинних норм і оздоблена необхідними засобами для трудової діяльності.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Характеристика форм зайнятості.
2. Сутність безробіття.
3. Основні прийоми аналізу ринку праці.
4. Методика визначення загальних обсягів функціонування робочої сили на регіональному ринку праці.
5. Методика визначення ефективності роботи служби зайнятості.
6. Методика визначення продуктивності праці на рівні національної економіки та частки відсоткового приросту валового внутрішнього продукту за рахунок продуктивності праці.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. В чому полягає мета регіонального аналізу ринку праці в регіоні?
  - а) виявити зміни кількості робочої сили протягом року;
  - б) визначити галузевий розподіл працюючих;
  - в) оцінити структурні зрушення в економіці, які впливають на динаміку зайнятості та рівень кваліфікації;
  - г) всі відповіді правильні.
2. За якими напрямками здійснюється аналіз формування й розвитку ринку праці?
  - а) аналіз прихованого безробіття, ефективність роботи служби зайнятості;
  - б) виявлення тенденцій зайнятості на ринку праці;
  - в) визначення збалансованості між попитом і пропозицією робочої сили, умов рівноваги на ринку праці;
  - г) всі правильні відповіді.
3. Назвіть показники попиту на робочу силу?
  - а) кількість вільних робочих місць, кількість нових робочих місць, кількість перепрофільованих робочих місць;
  - б) рівень безробіття, рівень охоплення робочими місцями;
  - в) ступінь збалансованості робочих місць, рівень зайнятості;
  - г) всі правильні відповіді.
4. Назвіть етапи методики аналізу тенденцій зайнятості?
  - а) аналіз прихованого безробіття, ефективність роботи служби зайнятості;

- б) динаміка кількості зайнятих, структура та рівень зайнятості, динаміка збалансованості робочої сили і робочих місць на рівні галузі або регіону;
- в) визначення збалансованості між попитом і пропозицією робочої сили, умов рівноваги на ринку праці;
- г) всі правильні відповіді.

5. Які показники використовують при аналізі динаміки збалансованості робочої сили і робочих місць на рівні регіону?

- а) ефективність використання робочої сили і робочих місць;
- б) продуктивність робочої сили, збалансованість кількості працездатного населення та кількості робочих місць;
- в) оборот робочих місць, оборот робочої сили;
- г) всі правильні відповіді.

Рекомендована література: 2,4,5,7,8, 24,29,27.

Тема 3: Аналіз стану і розвитку промислового та сільськогосподарського виробництва.

Мета: Вивчити особливості регіонального аналізу та основні показники, які використовуються для аналізу промислового і сільського господарства, особливості аналізу частки продукції у валовому регіональному продукті, тенденції її зміни, динаміки сільськогосподарського та промислового виробництва в цілому і по окремих галузях. Вивчити особливості аналізу деяких галузей промисловості.

Питання для обговорення:

1. Показники аналізу промислового виробництва.
2. Особливості аналізу сільськогосподарського виробництва.
3. Методика аналізу промислового та сільськогосподарського виробництва.
4. Особливості аналізу деяких галузей промисловості.

Основні поняття та терміни.

Енергомісткість характеризує витрати первинних паливно-енергетичних ресурсів у натуральному виразі (тоннах умовного палива) на одиницю валового продукту або валового внутрішнього продукту:

Національний дохід (НД) – це весь дохід, зароблений протягом року власниками ресурсів, що є резидентами певної держави, незалежно від того, де ці ресурси використовуються - власній країні чи за кордоном.

Матеріаломісткість характеризує величину прямих матеріальних витрат у промисловості (вартість проміжного споживання) на одиницю продукції.

Фондовіддача – показник ефективного використання основних виробничих засобів.

Фондоозброєність – це показник оснащеності працюючих у промисловості основними виробничими засобами.

Фондомісткість характеризує потребу в основних виробничих засобах для виробництва одиниці продукції промисловості.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Етапи аналізу галузевих проблем ринку.
2. Особливості аналізу галузей промисловості.
3. Методика визначення індексу реального обсягу продукції.
4. Етапи аналізу галузевих проблем розвитку.
5. Процедура аналізу загального стану економіки регіону.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. На першому етапі аналізу промислового виробництва визначається:
  - а) основні показники розвитку промисловості, структура промисловості та тенденції структурних зрушень;
  - б) показники динаміки промислового виробництва;
  - в) частка промисловості у ВВП та тенденції її зміни;
  - г) всі відповіді правильні.
2. На якому етапі аналізу промислового виробництва здійснюється аналіз показників динаміки промислового виробництва:.
  - а) на першому етапі;
  - б) на другому етапі;
  - в) на третьому етапі;
  - г) на всіх етапах.
3. Які показники застосовують при аналізі динаміки промислового виробництва:
  - а) індекс реального обсягу промислового виробництва, обсяг і динаміку випуску продукції промисловості, темпи оновлення промислової продукції;
  - б) ВВП на душу населення, продуктивність суспільної праці, виробництво продукції промисловості;
  - в) грошові доходи і витрати населення, місткість споживчого ринку, використання вільного часу;
  - г) всі правильні відповіді.

4. Які показники використовують при аналізі галузевих проблем розвитку та їх подолання?
- а) аналіз виробничих комплексів, промислового виробництва за формами власності ;
  - б) фондовіддача, фондомісткість, продуктивність праці;
  - в) зростання обсягів виробництва, факторів зростання та причин падіння, розширення ринків збуту, освоєння нових технологій та видів продукції;
  - г) всі відповіді правильні.
5. Вказати показники, які використовують при аналізі ефективності виробництва :
- а) аналіз виробничих комплексів, промислового виробництва за формами власності ;
  - б) фондовіддача, фондомісткість, продуктивність праці, енергомісткість;
  - в) зростання обсягів виробництва, факторів зростання та причин падіння, розширення ринків збуту, освоєння нових технологій та видів продукції;
  - г) всі відповіді правильні.

Рекомендована література: 1,2, 4,5,7,8,,24,27,29.

Тема 4: Аналіз інвестиційно-будівельної діяльності в регіоні.

Мета: Вивчити особливості аналізу діяльності будівельних організацій, ознайомити студентів з структурою та методикою аналізу капітальних вкладень.

Питання для обговорення:

1. Завдання та напрямки аналізу інвестиційно-будівельного комплексу.
2. Структура, показники та методика аналізу капітальних вкладень.
3. Показники ефективності і терміну окупності капіталовкладень.

Основні поняття та терміни.

Відтворювальна структура капіталовкладень характеризується співвідношенням витрат на підтримку діючих виробничих потужностей, модернізацію, технічне переозброєння та реконструкцію підприємств, на розширення діючих і будівництво нових об'єктів.

Галузева структура означає розподіл капітальних вкладень за основними галузями економіки. Вона вважається прогресивною, якщо абсолютно й відносно збільшуються капіталовкладення у розвиток провідних галузей, які сприяють науково-технічному прогресу.

Інвестиція – господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяються на капітальні, фінансові та реінвестиції.

Капітальні вкладення – це матеріальна частина реальних інвестицій, спрямованих на розширене відтворення основних виробничих та невикористаних засобів.

Територіальна структура капіталовкладень характеризує розподіл капіталовкладень за економічними регіонами і залежить від низки чинників: стану інвестиційного клімату в регіоні, послідовності ринкових перетворень, рівня економічного розвитку, наявності природних ресурсів, стану виробничої та фінансової інфраструктур.

Технологічна структура капіталовкладень – це співвідношення витрат на будівельно-монтажні роботи, придбання устаткування, інструментів, інвентарю.

Питання для самостійного вивчення:

1. Методика визначення показників, які використовують при аналізі діяльності будівельних підприємств.
2. Капітальні вкладення та їх структури.
3. Синтетичні показники аналізу інвестиційної привабливості галузі.
4. Методика оцінки рівня інвестиційної привабливості ризиків.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Назвіть основні завдання системного комплексного аналізу господарської діяльності будівництва і будівельних організацій?
  - а) дослідження зміни організаційного і технічного рівня будівельного виробництва;
  - б) дослідження забезпечення будівельних об'єктів проектно-кошторисною документацією, технологічним обладнанням і матеріальними ресурсами;
  - в) оцінка виконання плану ведення в дію основних фондів і виробничих потужностей за обсягом, у вартісному і натуральному виразі, за складом, терміном робіт;
  - г) всі правильні відповіді.
2. Назвіть основні завдання системного комплексного аналізу господарської діяльності будівництва і будівельних організацій?
  - а) перевірка виконання плану капітальних вкладень за обсягом, структурою і джерелами;

- б) контроль над виробничими витратами і виявлення невиробничих витрат і втрат;
  - в) встановлення ступеня використання будівельних машин і механізмів, механізації будівельних робіт;
  - г) всі правильні відповіді.
3. Назвіть основні завдання системного комплексного аналізу господарської діяльності будівництва і будівельних організацій?
- а) оцінка виконання плану за показниками прибутку і рентабельності будівельних організацій;
  - б) оцінка розміру, складу і комплексності незавершеного виробництва;
  - в) вивчення фінансового стану будівництва і будівельних організацій;
  - г) всі правильні відповіді.
4. За якими напрямками проводиться аналіз інвестиційної діяльності?
- а) структура та динаміка капіталовкладень, інвестиційна привабливість регіонів;
  - б) інноваційна діяльність;
  - в) інвестиційна привабливість окремих галузей;
  - г) всі правильні відповіді.
5. Обґрунтуйте, коли галузева структура капіталовкладень є ефективною:
- а) абсолютно й відносно збільшуються капіталовкладення у розвиток провідних галузей, які сприяють науково-технічному прогресу;
  - б) переважає частка капіталовкладень на модернізацію, технічне переозброєння та реконструкцію діючих підприємств, тобто структура з високою часткою витрат на устаткування, що сприяє зменшенню капіталомісткості продукції та зростанню фондівіддачі?
  - в) переважає частка витрат на устаткування і зменшення частки витрат на будівельно-монтажні роботи;
  - г) всі правильні відповіді.

Рекомендована література: 4,5,7,8,9,21,32,42.

Тема 5: Аналіз фінансово-бюджетної сфери.

Мета: Вивчити особливості аналізу доходної та видаткової частин регіонального бюджету.

Питання для обговорення:

1. Основні завдання та напрями аналізу фінансового стану регіону.
2. Аналіз доходної частини бюджету.
3. Аналіз видаткової частини бюджету.

Основні поняття та терміни.

Доходи бюджету – податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ).

Видатки бюджету – кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу, надання кредитів із бюджету та повернення надміру сплачених до бюджету сум.

Бюджет – виражений у грошовому виразі кошторис доходів та витрат, які складаються на певний проміжок часу, як правило, за рік. Він є головним елементом фінансової системи регіону і тому саме за його допомогою реалізуються основні напрями та методи централізованого регулювання економічної та соціальної сфери.

Бюджетна ефективність (ефект) виникає у зовнішньоторговельних організацій від зовнішньоекономічних операцій.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – це ринкова вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених у межах економічної території країни протягом певного періоду часу, – як правило, року.

Фінанси регіону – це сфера взаємовідносин з приводу обігу фінансових ресурсів, де здійснюються їх мобілізація, розподіл та організація раціонального використання.

Питання для самостійного вивчення:

1. Методи оцінки регіонального доходу.
2. Категорії аналізу, які враховують при побудові регіонального бюджету.
3. Методика аналізу фінансово-бюджетної сфери регіону.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Назвіть основну мету аналізу бюджету?
  - а) дослідження його наповненості;
  - б) дослідження його збалансованості;
  - в) дослідження його самостійності;
  - г) жодної правильної відповіді.
2. Назвіть принципи, на яких базується аналіз регіонального доходу:

- а) коефіцієнти розподілу регіонального доходу встановлюються для кожного промислового і функціонального компонента доходу регіону, тобто для сукупного доходу регіону від роздрібної торгівлі, причому типовим коефіцієнтом розподілу буде кількість зайнятих у роздрібній торгівлі в кожному регіоні;
  - б) коефіцієнт розподілу для кожного регіону, який належить до певного виду доходу, виражається у вигляді відсотка від частки регіону у відповідному показнику регіону вищого таксономічного рівня;
  - в) підсумок за цією статтею доходу регіону вищого таксономічного рівня помножується на коефіцієнт розподілу, який виводиться для кожного регіону, щоб не обійти жодного з них;
  - г) всі правильні відповіді.
3. Вкажіть на категорії, які використовуються для аналізу бюджету?
- а) рівень мобілізації коштів, причини відхилень фактичних і розрахункових даних;
  - б) фінансовий баланс, забезпечення бюджетних надходжень, контроль за видатками;
  - в) оцінку ефективності використання фінансових ресурсів, оцінку дієвості застосування діючої системи банкрутства;
  - г) жодної правильної відповіді.
4. Вкажіть, які дії має виконати аналітик досліджуючи динаміку та структуру доходів зведеного бюджету регіону?
- а) оцінка частки готівкових надходжень і взаємозаліків, головні проблеми та невирішені питання щодо реформування податкової системи, впливу функціонуючої податкової системи на стан бюджету та на результати діяльності суб'єктів господарювання, вартість адміністрування податків, оцінка втрат бюджету від існуючих пільг при оподаткуванні, аналіз ефективності політики акцизів та переліку підакцизних товарів, аналіз інших чинників наповнення бюджету;
  - б) досліджуються джерела формування доходної частини бюджету в розрізі надходжень, загальна величина доходної частини бюджету(надходження до бюджету, кількість місцевих податків та зборів, їх величина в загальній структурі надходжень до бюджету, граничні ставки, а також пільгові ставки податків та зборів, які включаються до доходної частини бюджету;
  - в) визначаються основні об'єкти оподаткування та їх структурне підпорядкування, величина та структура заборгованостей до

бюджету та неплатежів, порядок сплати податків, тобто середній термін сплати того чи іншого податку;

г) питома вага конкретного податку чи збору в загальній структурі надходжень до бюджету, питома вага податків та зборів місцевого характеру у структурі надходжень до бюджету, питома вага надходжень до бюджету від платників державної та недержавної форм власності.

Рекомендована література: 4,5,7,8,9,21,24,32,37,39,42.

Тема 6: Аналіз зовнішньоекономічної діяльності в регіоні.

Мета: Ознайомити студентів із методикою аналізу ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

Питання для обговорення:

1. Зовнішньоекономічна діяльність: сутність та показники.
2. Напрямки та етапи аналізу транспорту.

Основні поняття та терміни.

Зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Імпорт – це закупівля або одержання на інших законних підставах від іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів, що контролюються, та ввезення на територію України, включаючи одержання їх представником будь-якої юридичної особи іноземної держави, іноземцем чи особою без громадянства на території України.

Комплексний аналіз зовнішньоекономічної діяльності - вивчає сукупність показників, що за певний період характеризують фінансову діяльність і фінансове становище підприємства.

Тематичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності – вивчає окремі показники діяльності підприємства: комерційно-фінансові, валютні, транспортні, або досліджує певне коло функціональних питань у межах однієї структури підприємства (такий, наприклад, як спеціальна фірма валютно-фінансового відділу).

Питання для самостійного вивчення:

1. Принципи, яких дотримуються при розрахунку показників ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

2. Суть комплексного та тематичного аналізу зовнішньоекономічної діяльності.
3. Чинники, які враховують при аналізі показників зовнішньоекономічної діяльності.
4. Методика визначення валютних доходів від експорту.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Результат зовнішньоекономічної діяльності визначається з врахуванням:
  - а) економічного та екологічного аналізів;
  - б) економічного та динамічного аналізів;
  - в) економічного та соціального аналізів;
  - г) економічного та наукового аналізів.
2. Назвіть групи показників, які застосовуються для оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності?
  - а) узагальнюючі та показники окремих спрямувань діяльності;
  - б) часткові та специфічні показники;
  - в) одиничні та синтетичні показники;
  - г) всі правильні відповіді.
3. Які показники використовуються при аналізі економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності?
  - а) показники статистики та динаміки;
  - б) показники розвитку та збалансованості;
  - в) показники ефекту та ефективності;
  - г) жодної правильної відповіді.
4. Що передбачає підготовчий етап аналізу зовнішньоекономічної діяльності?
  - а) оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності, виступає необхідною умовою для розробки нового рішення проведення ЗЕД;
  - б) моніторинг виконання зовнішньоекономічних контрактів; оцінка раціонального використання ресурсів, аналіз відхилень і корегування процесів;
  - в) обґрунтування доцільності укладання зовнішньоекономічних контрактів; визначення мети; дослідження різноманітних варіантів зовнішньоторговельних угод; обґрунтування (з урахуванням різноманітних факторів) цін експортних і імпортних поставок, а також форм розрахунків і платежів; засобів і маршрутів транспортування товарів;
  - г) всі правильні відповіді.

5. Що передбачає оперативний етап аналізу зовнішньоекономічної діяльності?
- а) оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності, виступає необхідною умовою для розробки нового рішення проведення зовнішньоекономічної діяльності;
  - б) моніторинг виконання зовнішньоекономічних контрактів; оцінка раціонального використання ресурсів, аналіз відхилень і корегування процесів;
  - в) обґрунтування доцільності укладання зовнішньоекономічних контрактів; визначення мети; дослідження різноманітних варіантів зовнішньоторговельних угод; обґрунтування (з урахуванням різноманітних факторів) цін експортних і імпортних поставок, а також форм розрахунків і платежів; засобів і маршрутів транспортування товарів;
  - г) всі правильні відповіді.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,7,8,9,15,24,29,35,39.

Тема 7: Аналіз стану і розвитку транспорту і зв'язку.

Мета: Вивчити особливості аналізу пасажирських та вантажних перевезень. Ознайомити студентів із методикою аналізу техніко-експлуатаційних показників та організаційно-технологічного рівня автотранспортного підприємства. Вивчити особливості аналізу діяльності підприємств електрозв'язку і поштового зв'язку.

Питання для обговорення:

1. Напрямки та етапи аналізу транспорту.
2. Аналіз техніко-експлуатаційних показників.
3. Особливості аналізу пасажирських та вантажних перевезень.
4. Аналіз організаційно-технологічного рівня автотранспортного підприємства.
5. Аналіз діяльності підприємств електрозв'язку і поштового зв'язку.

Основні поняття та терміни.

Ритмічна робота АТП – виконання плану перевезень в розмірах, передбачених у календарному графіку.

Під **організаційно-технічним рівнем виробництва АТП** розуміють ступінь досконалості і стану технічної бази, організації виробництва і управління, які визначають якісне виконання планів.

Експлуатаційна швидкість – залежить від швидкості руху, від простою на зупинках, між зупинками, які викликані умовами руху і на

кінцевих станціях, своєчасного ремонту, відповідного стану доріг, особливо в зимовий період і т.д.

Питання для самостійного вивчення:

1. Фактори, які впливають на організаційно-технічний рівень виробництва автотранспортного підприємства.
2. Напрямки аналізу науково-технічного рівня виробництва автотранспортного підприємства.
3. Методика визначення показників, які характеризують організаційний рівень виробництва.
4. Методика аналізу рівня управління транспортом.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Основними етапами аналізу транспорту регіону є:
  - а) оцінка виконання перевезень, визначення основних факторів, розробка заходів щодо покращення діяльності підприємств транспорту;
  - б) визначення показників, оцінка результатів;
  - в) оцінка впливу факторів на діяльність підприємств транспорту, розробка заходів;
  - г) всі правильні відповіді
2. За якими напрямками проводиться оцінка виконання пасажирських перевезень?
  - а) за кількістю перевезених пасажирів і виконаних пасажиро-кілометрів в цілому по галузі, підприємствах, видах перевезень, по затверджених маршрутах;
  - б) за обсягами перевезень в цілому та за основними видами вантажів, за видами транспорту та замовниками;
  - в) жодної правильної відповіді;
  - г) всі правильні відповіді.
3. Назвіть мету та основні завдання аналізу пасажирських перевезень?
  - а) порівняння загально підсумкових планових і звітних даних, які характеризують кількість перевезених пасажирів і пасажирооборот; визначення ступеня впливу виконання плану за окремими маршрутами на загальні результати;
  - б) виконання завдань за всіма основними показниками і видами перевезень;
  - в) визначення можливості забезпечення безпечного та ефективного функціонування всіх суб'єктів перевезень, зміцнення їх матеріально-технічної бази, впровадження

технологічних процесів обслуговування перевізників і пасажирів, розбудови інфраструктури;
г) всі правильні відповіді.

4. Назвіть основні показники, які використовуються при аналізі пасажирських перевезень?
- а) час перебування автомобіля в наряді, середньотехнічна швидкість, час простою під навантаженням і розвантаженням, коефіцієнт використання пробігу, вантажопідйомність рухомого складу, коефіцієнт використання вантажопідйомності, довжина поїздки і відстань перевезень, коефіцієнти технічної готовності і випуску автомобілів на лінію;
  - б) середній час в наряді, експлуатаційна швидкість, місткість автобуса, коефіцієнт використання місткості, коефіцієнт використання пробігу, середньоспискова кількість рухомого складу, коефіцієнт випуску автомобілів на лінію;
  - в) організаційно-технічний рівень виробництва, науково-технічний рівень виробництва;
  - г) всі правильні відповіді.
5. Які з перерахованих факторів належать до організаційно-технічного рівня виробництва автотранспортного підприємства?
- а) науково-технічні, організаційно-виробничі, організація управління;
  - б) економічні, технічні, організаційні;
  - в) соціально-економічні, планово-економічні;
  - г) жодної правильної відповіді.
6. Які фактори належать до групи організаційно-виробничих факторів автотранспортного підприємства?
- а) фактори, які характеризують стан і досконалість засобів виробництва;
  - б) фактори, які характеризують рівень спеціалізації і концентрації підприємства, організацію виробничих процесів і праці;
  - в) фактори, які характеризують організацію управління і включають адміністративні і економічні методи організаційної дії на всі сторони виробничого процесу АТП;
  - г) жодної правильної відповіді.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,7,8,9,15,24,29,35,39.

Тема 8: Аналіз стану та розвитку соціальної сфери регіону.

Мета: Вивчити показники, які використовуються в аналізі освіти, культури, охорони здоров'я, культури та інших галузей соціальної сфери.

Питання для обговорення:

1. Особливості аналізу розвитку освіти і культури.
2. Аналіз стану та розвитку охорони здоров'я.
3. Аналіз стану та розвитку житлово-комунального господарства і побутового обслуговування.
4. Соціальний захист і соціальне забезпечення населення. Рівень життя населення.

Основні поняття та терміни.

Рівень життя населення визначається як сукупність умов життя відповідно до досягнутого рівня економічного розвитку країни.

Житлово-комунальне господарство – це складний комплекс підгалузей, завданням яких є задоволення комунальних, побутових і соціально-культурних потреб населення. До його складу входять житлове господарство, санітарно-технічні підприємства, служби інженерних мереж і споруд, транспорт, енергетичне господарство, всі види зовнішнього благоустрою, протипожежна охорона, служби спеціальних послуг.

Номінальні доходи характеризують обсяг грошових доходів незалежно від темпів інфляції та оподаткування.

Купівельну спроможність населення характеризує **реальна заробітна плата**, яка визначається співвідношенням номінальної, зменшеної на особисті податки і обов'язкові платежі, та індексу споживчих цін

Потенційна місткість споживчого ринку – це здатність його суб'єктів купити (спожити) товари.

Питання для самостійного вивчення:

1. Методика визначення показників, які характеризують рівень розвитку комунального господарства.
2. Суть аналізу розвитку побутового обслуговування.
3. Аспекти, які охоплює аналіз рівня життя населення.
4. Соціально-економічні індикатори рівня життя населення.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Які аспекти охоплює аналіз рівня життя населення?
  - а) зіставлення соціально-економічних індикаторів по галузям регіонам, країні;

- б) зіставлення соціально-економічних індикаторів у статиці;
  - в) зіставлення соціально-економічних індикаторів у динаміці з попередніми роками, з науковими нормами, іншими країнами;
  - г) зіставлення соціально-економічних індикаторів з попередніми роками по регіонах.
2. Назвіть особливості типових узагальнюючих показників рівня життя населення:
- а) відображають абсолютні зміни в рівні життя населення та відносну динаміку в розрахунку на душу населення;
  - б) відображають абсолютні зміни в розрахунку на душу населення;
  - в) відображають відносну динаміку в рівні життя населення;
  - г) всі правильні відповіді.
3. В аналізі рівня життя населення використовують показник «реальна заробітна плата», який визначається:
- а) співвідношення номінальної заробітної плати, зменшеної на особисті податки і обов'язкові платежі, та індексу споживчих цін;
  - б) співвідношенням обсягу грошових доходів, темпів інфляції та оподаткування;
  - в) сумою грошових коштів, одержаних за певний проміжок часу;
  - г) всі правильні відповіді.
4. В аналізі рівня життя населення використовують показник «номінальні доходи», який характеризує:
- а) співвідношення номінальної заробітної плати, зменшеної на особисті податки і обов'язкові платежі, та індексу споживчих цін;
  - б) обсяг грошових доходів, незалежно від темпів інфляції та оподаткування;
  - в) сумою грошових коштів, одержаних за певний проміжок часу;
  - г) всі правильні відповіді.
5. Що відбувається із реальною заробітною платою за умови зростання номінальної заробітної плати темпами, нижчими за темпи інфляції?
- а) зростатиме;
  - б) зменшуватиметься;
  - в) лишатиметься незмінною;
  - г) спочатку зменшиться, а потім лишатиметься на одному рівні.
6. За якими показниками здійснюється диференціація доходів населення?

- а) обсяг та структура витрат на купівлю продуктів харчування і споживчих товарів, витрати на оплату праці, приріст заощаджень;
- б) місткість ринку, доходи і витрати населення;
- в) коефіцієнт фондів, децільний коефіцієнт диференціації;
- г) всі правильні відповіді.

Рекомендована література: 1,2,3,4,5,7,8,9,15,24,29,35,39.

3. ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Задача 1

Здійснити аналіз впливу галузей промисловості на виконання плану виробництва валової продукції, якщо обсяг валової продукції складає:

Таблиця 1

Обсяг валової продукції промисловості

Галузі	Обсяг валової продукції, тис. грн.	
	план	факт
Машинобудування	89720	91443
Легка промисловість	4105	3635
Харчова промисловість	12247	13368
Деревообробна промисловість	6078	7292
Промисловість, всього	112150	115738

Розв'язок:

Таблиця 2

Галузі	Обсяг валової продукції, тис. грн.		Виконання плану, % (2к/3к)	Структура планового випуску продукції	Частка участі галузей в загальному обсязі виробництва, %
	план	факт			
Машинобудування	89720	91443	101,92	0,800	+1,54
Легка промисловість	4105	3635	88,55	0,037	-0,42
Харчова промисловість	12247	13368	109,15	0,109	+1,00
Деревообробна промисловість	6078	7292	119,97	0,054	+1,08
Всього	112150	115738	103,2	1,000	+3,2

Виходячи із даних, наведених в таблиці 1, можна відмітити, що фактично в звітному році показник обсягу виробленої продукції є більшим на 3,2 % ніж було заплановано і становить 115 738 тис. грн. Значну питому вагу в загальному обсязі виробленої продукції займає продукція машинобудування, по якій спостерігається незначне перевиконання – на 1,92%. Таке перевиконання планових завдань по цій галузі призвело до суттєвого збільшення загального результату на +1,54%, що відображається показником частки участі окремих галузей в загальному обсязі виробництва.

Також зростання загального результату зумовлено збільшенням обсягів виробництва підприємствами харчової та деревообробної промисловостей на 9,15% та 19,97% відповідно.

Однак, варто відмітити значне зменшення обсягів виробництва підприємствами легкої промисловості – на 11,45% (100-88,55), що не суттєво вплинуло на загальний результат в зв'язку із незначною питоною вагою галузі - 3,7%.

Задача 2

На початку року кількість робочої сили становила 30 млн. чол., кількість безробітних - 3 млн. чол. Протягом року за умови незмінної кількості робочої сили працевлаштуються 2 млн. чол., а втратять роботу 1,5 млн. чол.

Розрахувати:

- 1) коефіцієнт звільнення;
- 2) коефіцієнт працевлаштування;
- 3) рівень безробіття на початок та на кінець року;
- 4) зміну рівня безробіття за рахунок безробітних, які знайдуть роботу протягом року;
- 5) зміну рівня безробіття за рахунок зайнятих, які втратять роботу протягом року.

Розв'язок:

$$K_{зв} = \frac{E_{зв}}{E} \cdot 100\% = \frac{1,5}{30-3} \cdot 100\% = 5,6\% ;$$

$$K_{пр} = \frac{U_{пр}}{U} \cdot 100\% = \frac{2}{3} \cdot 100\% = 66,7\% ;$$

$$P_{U(n)} \frac{U_n}{L} \cdot 100\% = \frac{3}{30} \cdot 100\% = 10\% ;$$

$$P_{U(k)} = \frac{U_r}{L} \cdot 100\% = \frac{3-2+1,5}{30} \cdot 100\% = 8,3\% ;$$

$$P_{U(\text{пр})} = \frac{U - U_{\text{пр}}}{L} \cdot 100\% = \frac{3 - 2}{30} \cdot 100\% = 3,3\%;$$

$$P_{U(\text{зв})} = \frac{U + E_{\text{зв}}}{L} \cdot 100\% = \frac{3 + 1,5}{30} \cdot 100\% = 15\%.$$

Висновки. Протягом року рівень безробіття знизився з 10 % до 8,3 %, тобто на 1,7 % (пункта). У тому числі за рахунок безробітних, які працевлаштувалися, рівень безробіття зменшився з 10 % до 3,3 %, тобто на 6,7 % (пункта), а за рахунок зайнятих, які втратили роботу, рівень безробіття збільшився з 10 % до 15 %, тобто на 5 % (пунктів). У результаті маємо зменшення загалом рівня безробіття на 1,7 % (пункта), що й підтверджує початковий висновок.

Задача 3

Відомо, що в попередньому періоді у галузі функціонувало 250 тис. робочих місць. У розрахунковому періоді коефіцієнт приросту створення робочих місць дорівнюватиме 0,75, а кількість ліквідованих робочих місць досягне 4 тис.

Обчислити:

- 1) кількість створених робочих місць у розрахунковому періоді;
- 2) темп ліквідації робочих місць;
- 3) кількість функціонуючих робочих місць у розрахунковому періоді;
- 4) темп зміни зайнятості;
- 5) оборот робочих місць;
- 6) Надлишковий оборот робочих місць

Розв'язок:

- 1) кількість створених робочих місць у розрахунковому періоді:

$$N_{\text{ст}} = k_{\text{ст}} \cdot N_{t-1} = 0,35 \cdot 250 = 87,5 \text{ тис.};$$

- 2) темп ліквідації робочих місць:

$$T_{\text{л}} = \frac{N_{\text{л}}}{N_{t-1}} = \frac{4}{250} \cdot 100\% = 1,65\%;$$

- 3) кількість функціонуючих робочих місць у розрахунковому періоді:

$$N_t = N_{t-1} + N_{\text{ст}} - N_{\text{л}} = 250 + 87,5 - 4 = 333,5 \text{ тис.}$$

- 4) темп зміни зайнятості:

$$TP_{\text{Et}} = T_{\text{ст}} - T_{\text{л}} = 0,35 - 0,016 = 0,334,$$

або

$$TP_{Et} \frac{N_{сп.т} - N_{лт}}{N_{t-1}} = \frac{87,5 - 4}{250} = 0,334;$$

5) оборот робочих місць:

$$O_{Nt} = T_{ст} + T_{лт} = 0,35 + 0,016 = 0,366;$$

або

$$O_{Nt} = \frac{N_{сп} + N_{лт}}{N_{t-1}} = \frac{87,5 + 4}{250} = 0,336;$$

6) Надлишковий оборот робочих місць:

$$O_{нNt} = O_{Nt} - TP_E = 0,366 - 0,334 = 0,032.$$

Задача 4

У розрахунковому періоді ВВП зросте на 8 %, а продуктивність праці - на 6,7 %. Обчислити частку приросту ВВП окремо за рахунок продуктивності праці та зміни кількості зайнятих.

Розв'язок:

1) зміна кількості зайнятих у розрахунковому періоді (%):

$$\Delta E_t = \frac{\Delta GDP_t}{\Delta LP_t} \cdot 100\% - 100\% = \frac{108\%}{106,7\%} \cdot 100\% - 100\% = 1,22\%;$$

2) зміна ВВП за рахунок продуктивності праці:

$$\Delta GDP_{LPt} = 100\% - \frac{\Delta E_t}{\Delta GDP_t} \cdot 100\% = 100\% - \frac{1,22}{8} \cdot 100\% = 84,75\%;$$

3) зміна ВВП за рахунок зміни чисельності зайнятих:

$$\Delta GDP_{Et} = 100\% - \Delta GDP_{LPt} = 100\% - 84,75\% = 15,25\%$$

або

$$\Delta GDP_{Et} = \frac{\Delta E_t}{\Delta GDP_t} \cdot 100\% = \frac{1,22}{8} \cdot 100\% = 15,25\%.$$

Задача 5

Проаналізувати ефективність регіонального виробництва Рівненської та Волинської областей у 2011 р. Вихідні дані наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Вихідні дані

Показники	Регіон	
	Рівненський	Волинський
Валовий регіональний продукт, млн. грн	14074	12784

Чисельність зайнятого населення, тис. чол.	461,5	428,0
Вартість основних засобів, млн. грн	49826	34569
Фонд оплати праці, млн. грн	4423	4025

Розв'язок:

Основними показниками ефективності регіонального виробництва є фондівіддача, фондомісткість, фондоозброєність, продуктивність праці та середня заробітна плата.

Фондівіддача розраховується за формулою:

$$\Phi B_{\text{пр}} = \frac{\text{ВВП}_{\text{пр}}}{\text{ОВЗ}_{\text{пр}}},$$

де: ВРП - валовий регіональний продукт, млн. грн.

ОВЗ_{пр.} – вартість основних виробничих засобів, млн. грн

Фондомісткість:

$$\Phi M_{\text{пр}} = \frac{1}{\Phi B_t} = \frac{\text{ОВЗ}_{\text{пр}}}{\text{ВВП}_{\text{пр}}}.$$

Фондоозброєність:

$$\Phi O_{\text{пр}} = \frac{\text{ОВЗ}_{\text{пр}}}{\text{Ч}_{\text{пр}}},$$

Продуктивність праці:

$$\text{ПрП}_{\text{пр}} = \frac{\text{ВВП}_{\text{пр}}}{\text{Ч}_{\text{пр}}}.$$

Показники ефективності розраховуються для Рівненської та Волинської областей. Після цього за допомогою способу порівняння розраховані показники співставляються між собою і визначається котрий з регіонів розвивається більш ефективніше.

Розрахунок показників проведено в табличній формі.

Таблиця 4

Показники ефективності регіонального виробництва

Показники	Одиниці виміру	Регіон		Відхилення
		Рівненський	Волинський	
Фондовіддача	грн./грн.	0,282	0,37	-0,087
Фондомісткість	грн./грн.	3,54	2,704	0,836
Фондоозброєність	тис. грн./чол.	107,965	80,769	27,197
Продуктивність праці	тис. грн./чол.	30,496	29,869	0,627
Середня заробітна плата	тис. грн./чол.	9,584	9,404	0,18

Висновок: В результаті проведеного аналізу встановлено, що в Рівненській області відбувається більш ефективніший розвиток, про що свідчать дані табл. 4. Так, на одну вкладену гривню в регіоні припадає 0,282 грн. виробленої продукції. Озброєність одного працюючого основними засобами становить майже 108 тис. грн., продуктивність праці є дещо вищою ніж у Волинській області. Така ж ситуація і щодо середньої заробітної плати в регіоні.

Отже, За показниками регіонального виробництва Рівненська обл. поступається Волинській обл. лише за фондовіддачею та фондомісткістю. Тому, для підвищення ефективності регіонального виробництва необхідно збільшити обсяг виробленої промислової продукції за рахунок підвищення продуктивності праці зайнятого населення, а також збільшити кількість зайнятих за рахунок розбудови вже існуючих та створення нових промислових підприємств.

Задача 6

Визначити зміну валової продукції галузі промисловості під впливом зміни продуктивності праці та чисельності працюючих. Відомо, що чисельність працюючих у попередньому році становила 9 млн. чол., у розрахунковому році вона зростає на 1,5 %. Продуктивність праці у попередньому році становила 19 тис. грн, а в розрахунковому році вона зростає на 6,5 %.

Розв'язок:

$$\pm \Delta ВП_{\text{пр.п.}} = Ч_6 \cdot ПрП_t - Ч_6 \cdot ПрП_6;$$

$$\pm \Delta ВП_{\text{ч}} = Ч_t \cdot ПрП_t - Ч_6 \cdot ПрП_t;$$

$$\begin{aligned}\pm\Delta\text{ВП}_{\text{пр.п}} &= 9 \cdot 19 \cdot 1,065 - 9 \cdot 19 = 11,115 \text{ млн. грн;} \\ \pm\Delta\text{ВП}_{\text{ч}} &= 9 \cdot 1,015 \cdot 19 \cdot 1,065 - 9 \cdot 19 \cdot 1,065 = 2,737 \text{ млн. грн.}\end{aligned}$$

Загальний приріст валової продукції галузі промисловості за рахунок обох чинників становитиме:

$$\Delta\text{ВП}_{\text{пром}} = \Delta\text{ВП}_{\text{пр.п}} + \Delta\text{ВП}_{\text{ч}} = 11,115 + 2,731 = 13,846 \text{ млн. грн.}$$

Розрахувати вплив продуктивності праці та зміну чисельності зайнятих на динаміку валової продукції промисловості можна й за такими формулами:

$$\begin{aligned}\pm\Delta\text{ВП}_{\text{пр.п}} &= \text{Ч}_t \cdot \text{ПрП}_t - \text{Ч}_t \cdot \text{ПрП}_6 = \text{Ч}_t \cdot \Delta\text{ПрП}_t; \\ \pm\Delta\text{ВП}_{\text{ч}} &= \text{Ч}_t \cdot \text{ПрП}_6 - \text{Ч}_6 \cdot \text{ПрП}_6 = \text{ПрП}_6 \Delta\text{Ч}_t;\end{aligned}$$

Якщо скористатися наведеними в прикладі даними, отримаємо такий самий результат:

$$\begin{aligned}\pm\Delta\text{ВП}_{\text{пр.п}} &= 9 \cdot 1,015 \cdot 19 \cdot 1,065 - 9 \cdot 1,015 \cdot 19 = 11,281 \text{ млн. грн;} \\ \pm\Delta\text{ВП}_{\text{ч}} &= 9 \cdot 1,015 \cdot 19 - 9 \cdot 19 \cdot 1,065 = 2,565 \text{ млн. грн;} \\ \Delta\text{ВП}_{\text{пром}} &= \Delta\text{ВП}_{\text{пр.п}} + \Delta\text{ВП}_{\text{ч}} = 13,846 \text{ млн. грн.}\end{aligned}$$

Задача 7

З метою визначення рівня розвитку сільськогосподарського виробництва в області проаналізуйте структуру посівних площ під зернові культури, врожайність та валовий збір зернових по області та в розрізі районів. Порівняйте врожайність зернових по районах з показниками середньої врожайності по області. Зробіть відповідні висновки та пропозиції.

Таблиця 5

Вихідні дані

Показники в розрізі районів		Разом по зернових культурах	В т.ч.			
			пшениця	жито	ячмінь	гречка
А	Площа посіву, га		35400	800	1500	4500
	Врожайність, ц/га		30,6	23,3	23,6	10,3
	Валовий збір, т					
Б	Площа посіву, га		32400	2000	12700	3000
	Врожайність, ц/га		29,6	23,4	23,9	10,1
	Валовий збір, т					
В	Площа посіву, га		25200	2500	30200	5000
	Врожайність, ц/га		28,8	23,3	24,5	10,2

область	Валовий збір, т					
	Площа посіву, га					
	Врожайність, ц/га					
	Валовий збір, т					

Розв'язок:

Показники в розрізі районів		Разом по зернових культурах	В т.ч.			
			пшениця	жито	ячмінь	гречка
А	Площа посіву, га	42200	35400	800	1500	4500
	Врожайність, ц/га	28,05	30,6	23,3	23,6	10,3
	Валовий збір, т	118363	108324	1864	3540	4635
Б	Площа посіву, га	50100	32400	2000	12700	3000
	Врожайність, ц/га	26,74	29,6	23,4	23,9	10,1
	Валовий збір, т	133967	95904	4680	30353	3030
В	Площа посіву, га	62900	25200	2500	30200	5000
	Врожайність, ц/га	25,04	28,8	23,3	24,5	10,2
	Валовий збір, т	157491	72576	5825	73990	5100
область	Площа посіву, га	155200	93000	5300	44400	12500
	Врожайність, ц/га	26,41	29,76	23,34	24,3	10,21
	Валовий збір, т	409821	276804	12369	107883	12765

Висновки: В області було зібрано врожай зернових культур в обсязі 409821т. Найбільше було зібрано в районі В – 157491т, що в основному зумовлене значною площею посівів в порівнянні з іншими районами – 62900 га. Однак найвищий середній показник врожайності зернових культур спостерігається по району А - 28,05 ц/га.

Здійснюючи аналіз в розрізі культур можна відмітити, що найбільше було зібрано пшениці, так як найбільше площі відведено під посів пшениці - 93000 га і найвищий показник її середньої врожайності в області - 29,76 ц/га.

Найменші площі посіву були відведені під жито. Однак найнижчий показник врожайності гречки. Для подальшого розвитку сільського господарства можна змінювати структуру посівних площ в залежності від показника врожайності культур, але накладаючи при цьому обмеження попиту на дану культуру. Також важливого значення має сівозміна, застосування добрив, техніки, технології вирощування

культур, обробітку ґрунту та підбір відповідних фахівців в галузі. Заходи такого змісту дадуть можливість отримувати більші врожаї при незмінних площах посіву і, відповідно, підвищити показники ефективності сільськогосподарського виробництва.

Задача 8

Провести аналіз динаміки сільськогосподарського виробництва у Рівненській області. Вихідні дані наведено в таблиці 6.

Таблиця 6

Вихідні дані				
Показники	2010 р.		2011 р.	
	галузі			
	рослин ництво	тварин ництво	рослин ництво	тварин ництво
Чисельність зайнятих, тис. чол.	25,1	18,2	25,3	18,1
Продуктивність праці, тис. грн./чол.	6,745	6,609	6,723	6,629

Розв'язок:

Для проведення аналізу динаміки сільськогосподарського виробництва необхідно визначити індекс реального обсягу сільськогосподарського виробництва в розрізі галузей:

$$I_{\text{п.с.г}} = \frac{Q_{jt}}{Q_{j(t-1)}},$$

де Q_{jt} , $Q_{j(t-1)}$ - обсяг виробництва j -го виду сільськогосподарської продукції в натуральному вимірі в роках t та $(t-1)$.

$$Q_{jt} = Q_z * \text{ППП}$$

Обсяг виробництва в 2010 р.:

$$Q_p = 25100 * 6,745 = 169300 \text{ тис. грн.}$$

$$Q_m = 18200 * 6,609 = 120284 \text{ тис. грн.}$$

Обсяг виробництва в 2011 р.:

$$Q_p = 25300 * 6,723 = 170092 \text{ тис. грн.}$$

$$Q_m = 18100 * 6,629 = 119985 \text{ тис. грн.}$$

Індекс реального обсягу виробництва:

$$I_{\text{pp}} = 170092 / 169300 = 1,005$$

$$I_{\text{pt}} = 119985 / 120284 = 0,997$$

Висновок: В результаті проведеного аналізу встановлено, що індекс реального обсягу продукції рослинництва становить 1,005, а продукції тваринництва – 0,997. Таким чином, у 2011 р. обсяг виробленої продукції рослинництва збільшився на 0,5 % порівняно з 2010 р. Обсяг продукції тваринництва навпаки зменшився на 0,3 %. Тому, для підвищення виробництва продукції тваринництва потрібно підвищити продуктивність праці зайнятих у галузі за рахунок впровадження у виробничий процес нового обладнання.

Задача 9

Провести аналіз ефективності капіталовкладень, якщо сума капітальних вкладень становить 150000 грн. Капіталовкладення здійснюються у 1 та 2 році по 100000 грн. та 50000 грн. відповідно. Період реалізації капіталовкладень 3 роки. Ставка дисконтування 12 %. Протягом трьох років прогнозується отримання доходу в першому році 56000 грн., в другому – 61000 грн. та третьому – 59000 грн.

Розв'язок:

У світовій практиці більш поширеним є підхід до оцінки ефективності капіталовкладень з урахуванням фактора часу. Він полягає у порівнянні дисконтованих доходів та капітальних витрат і показує доцільність останніх, якщо вони менші, ніж доходи. За таким підходом існують багато методів оцінки, але найбільш відомими є методи чистої теперішньої вартості (*NPV*) та внутрішньої норми дохідності (*IRR*).

Чиста теперішня вартість капіталовкладень (*NPV*) являє собою різницю між теперішніми вартостями доходів і витрат, тобто:

$$NPV = \sum_{t=1}^T \frac{D_t}{(1+i)^t} - \sum_{t=1}^T \frac{KB_t}{(1+i)^t};$$

де D_t - доходи в році t ; KB_t - капітальні витрати в році t ; i - відсоткова ставка дисконту (коефіцієнт дисконту); T - період реалізації капіталовкладень, для якого розраховується ефективність.

Капіталовкладення ефективні, якщо $NPV > 0$, і збиткові, якщо $NPV < 0$.

Розрахунки проведено у таблиці 7.

Таблиця 7

Розрахунок чистої теперішньої вартості

Роки	KB	Д	$1/(1+i)^t$	$KB_t/(1+i)^t$	$D_t/(1+i)^t$
1	100000	56000	0,893	89300	50008
2	50000	61000	0,797	39850	48617

З	-	59000	0,712	-	42008
Сума	150000	176000	-	129150	140633
NPV	11483				

Отже, капіталовкладення є ефективними, оскільки чиста теперішня вартість більша 1.

Задача 10

Проаналізувати показники ефективності капіталовкладень у Рівненській області, враховуючи те, що величина капіталовкладень становить 4,2 млн. грн., валового регіонального продукту – 14074 млн. грн. В результаті вкладання коштів прогнозується збільшення валового регіонального продукту на 2 %.

Розв'язок:

Норма нагромадження визначається за формулою:

$$N_n = \frac{KB}{ВВП} = 4,2/14074 = 0,0003$$

У відсотковому значенні норма нагромадження становить 0,03 %.

Для визначення капіталовіддачі розраховано приріст валового регіонального продукту:

$$\Delta ВРП = 14074 * 91 + 2/1000 = 281,48 \text{ млн. грн.}$$

Капіталовіддача розраховується:

$$k_{KB} = \frac{\Delta ВВП}{KB} = 281,48/4,2 = 67,019 \text{ грн./грн.}$$

Приростна капіталовіддача є оберненим показником до капіталовіддачі і розраховується:

$$k_{KM} = \frac{1}{k_{KB}} = \frac{KB}{\Delta ВВП} = 4,2/281,48 = 0,015 \text{ грн.}$$

Висновок: В результаті проведеного аналізу встановлено, що капіталовкладення у Рівненській області є ефективними. Підтвердженням цього є збільшення величини валового регіонального продукту на 281,48 млн. грн. завдяки вкладанню інвестицій у розмірі 4,2 млн. грн. На одну вкладену гривню вироблено на 67,019 грн.

Задача 11

З метою вироблення механізмів регулювання розвитку освіти регіону розрахувати загальну і додаткову потребу регіону в класних приміщеннях на новий навчальний рік. Зробити висновки.

Вихідні дані:

1. Чисельність учнів загальноосвітніх шкіл в базовому році склала 119,7 тис. чол.
2. Розрахункова кількість випускників 10-11/12 класів середньої школи в цьому ж році склала 8,9 тис. чол.
3. Число вибулих з різних причин з перших класів, а також число дітей у віці 8 років і старших, які не навчалися у школі з різних причин, в базовому році склала 11,1 тис. чол.
4. Чисельність дітей, яким на початок нового навчального року виповниться 7 років, складе 11,3 тис. чол.
5. З числа випускників 9 класів в ПТУ і технікуми буде прийнято 1,9 тис. чол.
6. Коефіцієнт змінності навчання – 1,35.
7. Кількість класних кімнат на кінець базового навчального року склала 2 975 одиниць.
8. Наповненість одного класу -32 чол.

Розв'язок:

Чисельність учнів загальноосвітніх шкіл в розрахунковому періоді:
 $119,7 - 8,9 - 11,1 + 11,3 - 1,9 = \mathbf{109,1}$ тис. чол.

Необхідна кількість класних кімнат в розрахунковому періоді:
 $109100 \text{ чол.} / 32 \text{ чол.} = 3409,375 \text{ од.} (\mathbf{3410 \text{ од.}})$

Додаткова потреба в шкільних кімнатах в розрахунковому періоді:
 $3410 - 2975 = \mathbf{435 \text{ од.}}$

Коефіцієнт змінності в розрахунковому періоді:
 $3410 / 2975 = \mathbf{1,15.}$

Висновок: Отже, із проведених розрахунків можна відмітити, що у розрахунковому періоді спостерігається зменшення значення коефіцієнта змінності з 1,35 до 1,15, тобто на 15%, що є позитивним для навчального процесу. Однак, такі зміни будуть досягнуті за рахунок негативного фактора – зменшення чисельності учнів до 109,1 тис. чол., що в свою чергу зумовлено демографічними чинниками. Зменшення коефіцієнта змінності можна досягти за рахунок введення в дію нових приміщень, що збільшить кількість шкільних кімнат, а відповідно і зменшить кількість дітей, які будуть навчатись в другу зміну.

Задача 12

Розрахувати загальну потребу регіону в житловому фонді, додаткову потребу регіону в житловому фонді; фактичну забезпеченість житловою площею 1-ї людини на кінець базового

періоду. Порівняти цей показник з середнім в Україні. Зробити висновки та пропозиції щодо підвищення рівня забезпеченості населення регіону житлом.

Вихідні дані:

1. Чисельність населення регіону в базовому періоді складає 1730 тис. чол.; в розрахунковому періоді передбачається її зростання на 1,16%.
2. Середній розмір сім'ї в базовому періоді склав 3,4 чол., в розрахунковому – передбачається його зростання на 2,85%.
3. На кінець базового періоду житловий фонд регіону досягнув 32103 тис.м², з яких на початок розрахункового періоду підлягає вибуттю 2,34% його загального розміру.
4. Норматив забезпеченості житловою площею одного міського жителя складає 21 м² і плюс 10,5 м² на кожен сім'ю.
5. Фактична забезпеченість 1-го жителя житловою площею в середньому по Україні складає 19,2 м².
6. В результаті капітального ремонту житловий фонд регіону у розрахунковому періоді збільшиться на 293,5 тис.м².

Розв'язок:

Чисельність населення регіону в розрахунковому періоді складе:

$$1730 + 1730 \times 1,16 / 100 = \mathbf{1750 \text{ м}^2}$$

Середній розмір сім'ї в розрахунковому періоді :

$$3,4 + 3,4 \times 2,85 / 100 = \mathbf{3,5 \text{ чол.}}$$

Кількість сімей в розрахунковому періоді:

$$1750 \text{ 000} / 3,5 = \mathbf{500 \text{ тис. сімей}}$$

Житловий фонд в розрахунковому періоді:

$$32103 - 32103 \times 2,34 / 100 + 293,5 = \mathbf{31645,3 \text{ тис. м}^2}$$

Необхідний житловий фонд в розрахунковому періоді:

$$1750 \text{ тис. чол.} \times 21 \text{ м}^2 + 500 \text{ тис. сімей} \times 10,5 \text{ м}^2 = \mathbf{42000 \text{ тис. м}^2}$$

Додатково необхідний житловий фонд в розрахунковому періоді:

$$42000 - 31645,3 = \mathbf{10354,7 \text{ тис. м}^2}$$

Забезпеченість житловою площею населення регіону в базовому періоді:

$$32103 \text{ тис. м}^2 / 1730 \text{ тис. чол.} = \mathbf{18,6 \text{ м}^2 / \text{чол.}}$$

Забезпеченість житловою площею населення регіону в прогнозованому періоді:

$$31645,3 \text{ тис. м}^2 / 1750 \text{ тис. чол.} = \mathbf{18,1 \text{ м}^2 / \text{чол.}}$$

Висновок: В розрахунковому періоді передбачається погіршення рівня забезпечення житловою площею населення на 0,5 м² / чол.,

даний показник становитиме $18,1 \text{ м}^2 / \text{чол.}$, що значно менше ніж в середньому по Україні. Такі зміни будуть спричинені зростанням чисельності населення на $1,16 \%$ та зменшенням житлового фонду з 32103 тис. м^2 до $31645,3 \text{ тис. м}^2$. Це призведе до зростання показника додатково необхідного житлового фонду до $10354,7 \text{ тис. м}^2$. Тому необхідно розробляти заходи щодо залучення коштів фізичних та юридичних осіб для будівництва житлових будинків, збільшити обсяги молодіжного кредитування для придбання житла молодим сім'ям на більш привабливих для молоді умовах та інші заходи з метою збільшення показника житлового фонду та забезпечення потреб населення в житлі.

Задача 13

Провести діагностику стану регіону використовуючи дані таблиці 8.

Таблиця 8

Вихідні дані по Хмельницькій області

Показник	Дані по регіону
1 Очікувана тривалість життя при народженні, років	69,3
2 Реальний обсяг ВВП на 1 людину, дол.	950
3 Індекс письменності для дорослого населення, %	94,9
4 Індекс сукупної частки учнів початкових, середніх і вищих навчальних закладів, %	47,1

Розв'язок:

Розрахунок слід розпочати з визначення показника індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП). Зміни його значення в часі може свідчити про ефективність обраної управлінської стратегії. ІРЛП визначається як середнє арифметичне трьох індексів:

$$ІРЛП = \frac{1}{3} \sum_{i=1}^3 \frac{x_i - x_{\min}}{x_{\max} - x_{\min}},$$

де x_1 - очікувана тривалість життя при народженні. При розрахунку мінімальне значення дорівнює 25 рокам, максимальне - 85 рокам;

x_2 - рівень освіти. Розраховується як сума індексу письменності дорослих з часткою $2/3$ та індексу сукупної частки учнів початкових, середніх і вищих навчальних закладів з часткою $1/3$. Індекс

письменності для дорослого населення (від 15 років) X_{min} беруть 0, а X_{max} - 100%. Індекс сукупної частки учнів розраховується для осіб молодших за 25 років, а його граничні значення такі самі, як і в індексі письменності;

X_3 - реальний обсяг ВВП на 1 людину (в доларах). У розрахунках $X_{min} = 100$ \$, а $X_{max} = 5448$ \$ (для України $X = 1630$ \$).

Високий показник ІРЛП свідчить про високий рівень життя населення.

$$ІРЛП = \frac{1}{3} \left(\frac{69.3 - 25}{85 - 25} + \left(\frac{2}{3} \cdot \frac{0.949 - 0}{100 - 0} + \frac{1}{3} \cdot \frac{0.741 - 0}{100 - 0} \right) + \frac{950 - 100}{5448 - 100} \right) = 0.869$$

ІРЛП становить 86,9%, отже, можна зробити висновок, що рівень життя в Хмельницькій області достатньо високий.

Задача 14

Необхідно розрахувати коефіцієнт територіальної концентрації населення, використовуючи дані таблиці 9.

Таблиця 9

Дані для розрахунку

Показник	Значення
1 Середня відстань між найближчими поселеннями, км	3,75
2 Площа дослідженої території, м ²	20600
3 Кількість поселень	1474

Розв'язок:

$$R = \frac{D}{0.5\sqrt{S/n}}$$

де D - середня відстань між найближчими поселеннями;

S - площа дослідженої території;

n - кількість поселень.

Вважається, що рівномірному розміщенню відповідає коефіцієнт, близький до 2, при скупченості в одному пункті - біля відмітки "0", при хаотичному розміщенні - біля відмітки "1".

$$R = \frac{3.75}{0.5\sqrt{20600/1474}} = 2$$

Коефіцієнт територіальної концентрації населення дорівнює 2, це свідчить про те, що населення на території області розміщено хаотично.

Задача 15

Провести діагностику комплексності господарства регіону, використовуючи вихідні дані, наведені в таблиці 10.

Таблиця 10

Вихідні дані для розрахунку

Показник	Дані по регіону
1 Валовий продукт, спожитий регіоном; грн	16932
2 Частина спожитого продукту, виробленого в регіоні, грн	11061
3 Зведений індекс собівартості одиниці продукції, виробленої в регіоні	0,523
4 Зведений індекс собівартості аналогічної продукції в країні	0,468

Розв'язок:

Діагностика комплексності господарства регіону пов'язана з діагностикою галузевої структури. Одним із важливих є показник, що враховує ступінь "самозабезпеченості" регіону:

$$N_s = \frac{p_r \sum C_r}{P \sum C_c},$$

де N_s - рівень комплексності;

P - валовий продукт, спожитий регіоном;

p_r - частина спожитого продукту, виробленого в регіоні;

C_r - зведений індекс собівартості одиниці продукції, виробленої в регіоні;

C_c - зведений індекс собівартості аналогічної продукції в країні.

$$N_s = \frac{11061 \cdot 0.523}{16932 \cdot 0.468} = 0.73.$$

Ступінь самозабезпеченості регіону становить 73%, тобто регіон на 73% сам забезпечує себе господарською продукцією.

Задача 16

Необхідно розрахувати кількість трудових ресурсів регіону, які охоплюють працездатне населення у працездатному віці, працюючих пенсіонерів та підлітків використовуючи вихідні дані, наведені в таблиці 11 та скласти баланс трудових ресурсів регіону, в якій демографічні показники представлені такими розділами:

- населення;
- трудові ресурси;
- розподіл трудових ресурсів;
- розподіл зайнятих за сферами і галузями економіки.

Таблиця 11

Дані для розрахунку

Показник	Значення
1 Чисельність населення у працездатному віці, чол.	996000
2 Непрацюючі пенсіонери у працездатному віці, чол.	250000
3 Непрацюючі інваліди I і II груп інвалідності у працездатному віці, чол.	93664
4 Працюючі пенсіонери пенсійного віку, чол.	1541
5 Працюючі підлітки віком до 16 років, чол.	979
6 Чисельність зареєстрованих безробітних, чол.	61100
Зайняті у народному господарстві, чол.	285400
Зайняті в інших сферах економічної діяльності, чол.	195000
Учні у працездатному віці, що навчаються з відривом від виробництва, чол.	69700

Розв'язок:

$$TP = H_n - (П_n + I_n) + (П_n + M_n),$$

де TP — кількість трудових ресурсів у прогностичному періоді;

H_n — чисельність населення у працездатному віці;

$П_n$ — непрацюючі пенсіонери у працездатному віці;

I_n — непрацюючі інваліди I і II груп інвалідності у працездатному віці;

$П_n$ — працюючі пенсіонери пенсійного віку;

M_n — працюючі підлітки віком до 16 років.

$$TP = 996000 - (250000 + 93664) + (1541 + 979) = 649\,816 \text{ чол.}$$

Чисельність працездатного населення ($Ч_n$) розраховується як різниця між чисельністю населення у працездатному віці і кількістю інвалідів I та II груп працездатного віку та осіб, що отримують пенсії на пільгових умовах, тобто:

$$Ч_n = H_n - (П_n + I_n).$$

$$Ч_n = 996000 - (250000 + 93664) = 652336 \text{ чол.}$$

Рівень зареєстрованого безробіття (РБ) визначається відношенням чисельності зареєстрованих безробітних до працездатного населення у працездатному віці ($Ч_{нв}$):

$$PB = \frac{B_n}{\chi_{nv}},$$

де B_n — чисельність зареєстрованих безробітних.

$$PB = 61100 / 652336 = 0,093$$

Чисельність незайнятого працездатного населення у працездатному віці:

$$\chi_n = TP - (Z_n + Z_u + U_v + B_n),$$

де χ_n - чисельність незайнятого працездатного населення у працездатному віці;

Z_n - зайняті у народному господарстві;

Z_u - зайняті в інших сферах економічної діяльності,

U_v - учні у працездатному віці, які навчаються з відривом від виробництва.

$$\chi_n = 649816 - (285400 + 195000 + 69700 + 61100) = 38616 \text{ чол.}$$

Складемо баланс трудових ресурсів (таблиця 12)

Таблиця 12

Баланс трудових ресурсів

Розділи балансу	Рік		Зміни в плановому балансі щодо звітного
	звітний	прогнозний	
I Трудові ресурси - всього, у тому числі:			
- працездатне населення в працездатному віці , осіб	649816	650000	184
- населення пенсійного віку, тис. чол.	598,6	583,1	-15,5
- зайняті в господарстві підлітки віком 14-16 років , тис. чол.	979	996,4	-17,4
- пенсіонери працездатного віку, тис. чол.	250	246,2	-3,8
II Розподіл трудових ресурсів			
I За видами зайнятості:			
в суспільному господарстві, у тому числі:	285,4	294,5	9,1
- зайняті індивідуальною трудовою діяльністю в кооперативах, тис. чол.	215,7	229,1	13,4
- особи віком 16 років і старше, що навчаються з відривом від виробництва, тис. чол.	69,7	65,4	-4,3

<i>2 За сферами виробництва:</i>			
- у виробничій сфері у сфері , тис. чол.	583,1	593,4	10,3
- у сфері нематеріального виробництва, тис. чол.	598,6	601,4	2,8
<i>3 За галузями:</i>			
- промисловість, тис. чол.	83,3	86,2	2,9
- сільське господарство, тис. чол.	192,6	198,6	6
- будівництво, тис. чол.	968	956	-12
- транспорт, тис. чол.	600	586	-11
- зв'язок, тис. чол.	420	432,6	12,6
<i>4 За суспільними групами:</i>			
- робітники і службовці , тис. чол.	586	594	8
- колгоспники , тис. чол.	59,5	56,5	-3
- одноосібники та некооперативні кустарі, орендарі та члени кооперативів, зайняті в особистому підсобному господарстві, фермери, тис. чол.	175	169	-6

Задача 17

Здійснити оцінку інвестиційної привбливості регіону за такими узагальненими показниками:

- рівень загальнооекономічного розвитку регіону;
- рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону;
- демографічна характеристика регіону;
- рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону;
- рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків.

Таблиця 13

Аналітичні показники рівня загальнооекономічного розвитку регіону

Показник	Значення
1 Частка регіону в валовому внутрішньому продукті та виробленому національному доході, %	1,8
2 Обсяг виробленої промислової продукції на душу населення, грн	7266
3 Рівень самозабезпеченості регіону основними продуктами харчування, грн	2331
4 Середній рівень заробітної плати у регіоні, грн	1098

5 Обсяг і динаміка капітальних вкладень у регіоні в розрахунку на одного жителя, грн	1410,4
6 Число компаній і фірм всіх форм власності в регіоні, шт.	18000
7 Частка збиткових підприємств у загальній кількості функціонуючих компаній та фірм, %	34,6

Розв'язок:

Таблиця 14

Розрахунок ваги показників для розрахунку рівня
загальнооекономічного рівня регіону

	Частка регіону в валовому внутрішньому продукті та виробленому національному доході, %	Обсяг виробленої промислової продукції на душу населення, грн	Рівень самозабезпеченості регіону основними продуктами харчування, грн	Середній рівень заробітної плати у регіоні, грн	Обсяг і динаміка капітальних вкладень у регіоні в розрахунку на одного жителя, грн	Число компаній і фірм усіх форм власності в регіоні, шт.	Частка збиткових підприємств у загальній кількості функціонуючих компаній та фірм, %	Сума	Вага показника
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Частка регіону в валовому внутрішньому продукті та виробленому національному доході, %		2	1	2	2	0	1	8	8/44=0,18
Обсяг виробленої промислової продукції на душу населення, грн	0		1	0	0	0	2	3	3/44=0,07
Рівень самозабезпеченості регіону основними продуктами	1	1		0	1	2	1	6	6/44=0,14

харчування, грн									
Середній рівень заробітної плати у регіоні, грн.	0	2	2		2	1	1	8	$8/44=0,18$
Обсяг і динаміка капітальних вкладень у регіоні в розрахунку на одного жителя, грн	0	2	1	0		1	2	6	$6/44=0,14$
Число компаній і фірм усіх форм власності в регіоні, шт.	2	2	0	1	1		2	8	$8/44=0,18$
Частка збиткових підприємств у загальній кількості функціонуючих компаній та фірм, %	1	1	1	1	0	0		5	$5/44=0,11$
Усього								44	1

Визначимо узагальнювальний показник:

$$I_{узаг} = 0,18 * 1,8 + 0,07 * 7266 + 0,14 * 2331 + 0,18 * 1098 + 0,14 * 1410,4 + 0,18 * 18000 + 0,11 * 34,6 = 4482,22.$$

Аналогічно розрахуємо всі інші узагальнювальні показники. Розрахуємо інтегральний індекс інвестиційної привабливості.

Таблиця 15

Розрахунок інтегрального показника

Показник	Значення	Вага
1 Рівень загальноєкономічного розвитку регіону	4482,22	0,35

2	Рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону	1407,51	0,15
3	Демографічна характеристика регіону	20,74	0,15
4	Рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону	64,92	0,25
5	Рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків	9,68	0,10

$$I_{\text{інт}} = 4482,22 * 0,35 + 1407,51 * 0,15 + 20,74 * 0,15 + 64,92 * 0,25 + 9,68 * 0,10 = 1800,21.$$

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Бутинець Ф. Ф., Мних Є. В., Олійник О. В.. Економічний аналіз: Практикум : навч. посіб. для студентів вузів. Житомир: ФІТІ, 2000, 406 с.
2. Економічний аналіз : навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310 с.
3. Болух М. А., Бурчевський В. З., Горбаток М. І. Економічний аналіз : навч. посібник / За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2003, 556 с.
4. Джаман М.О. Теорія економіки регіонів : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2014. 384 с.
5. Іващенко В. І. Економічний аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2001, 132 с.
6. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник. К.: ЦНЛ, 2003, 247 с.
7. Пухтаєвич Г. О. Аналіз національної економіки. К.: Кондор, 2003, 148 с.
8. Сорока М.П., Антонова С.Є. Аналіз соціально-економічного розвитку регіону: навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2013, 186 с.
9. Стеченко Т. О. Аналіз регіональної економіки. К.: КНЕУ, 2002, 116 с.

Допоміжна література

10. Абрамова, І. О Аналіз соціально-економічного розвитку регіонів України на предмет кризовості. Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр

Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. Том 15. № 1. С. 6-15.

11. Аналіз стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за січень-вересень 2019 року. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/09/Analiz-sotsialno-ekonomichnogo-rozvitku-regioniv-za-sichen-cherven-2019-roku.pdf>.

Барнгольц С. Б., Мельник М. В.. Методология экономического анализа деятельности хозяйствующего субъекта : учеб. пособие. М.: Финансы и статистика, 2003, 149 с.

12. Вітлінський В. В., Верченко П. І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком : навч.-метод. посібник. Київ: КНЕУ, 2000, 292 с.

13. Базилевич В. Д., Базилевич К. С.. Ринкова економіка: основні поняття і категорії : навч. посіб. К.: Знання, 2006, 263 с.

14. Данилишин Б. М., Чернюк Л. Г., Фашневський М. І. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: методологія, практика / за ред. д.е.м., проф., чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. Черкаси: ЧДТУ, 2006, 315 с.

15. Зінь Е.А. Регіональна економіка : підручник. К.: ВД “Професіонал”, 2007, 528с.

16. Зінь Е. А., Дука Н. С. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник / за ред. Зіня Е. А. К.: Кондор, 2009, 432 с.

17. Кифяк В.І., Лесько Н.В. Соціально-економічний аналіз безробіття в Україні. Економіка та держава. 2019. № 1. С. 100-103.

18. Лазаришина І. Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика. Рівне: НУВГП, 2005, 369с.

19. Ладанюк А. П. Основи системного аналізу : навч. посібник. Вінниця: Нова книга, 2004, 176с.

20. Лежнюк П. Д. Аналіз чутливості оптимальних рішень в складних системах критеріальним методом : монографія. Вінниця, 2003, 131 с.

21. Методика визначення комплексної оцінки результатів соціально-економічного розвитку регіонів. Офіційний вісник України, 2004, № 5, с.29-32.

22. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за січень-вересень 2019 року. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/Reytingova-otsinka-za-sichen-veresen-2019-roku-prezentatsiyni-materiali.pdf>.

23. Панасенко Л. І., Голубкина Г. П. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. К.: Вид.-поліграфічний центр "Київський університет", 2007, 150 с.
24. Прокопенко І. Ф., Ганин В. І. Методика і методологія економічного аналізу. К.: Центр учбової літератури, 2008, 430 с.
25. Розвиток регіонів зусиллями влади, громадськості і бізнесу. URL: http://www.ir.org.ua/docs/Ek_esse/2004/esse_17ukr/part1.pdf.
26. Рум'янцев А. П., Рум'янцева Н. С. Зовнішньоекономічна діяльність : навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004, 375 с.
27. Стоянець В.В. Методологічні аспекти соціально-економічного розвитку регіону. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*, 2015. URL: <https://msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/12/2-4-2-2015-37.pdf>.
28. Шваб Л. І. Економіка підприємства. К.: Каравела, 2006, 584с.
29. Шморгун Н. П., Головка В. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006, 450 с.
30. Шарапов О. Д., Дербенцев В. Д., Семьонов Д. Є. Системний аналіз : навч.-метод. посібник. Київ: КНЕУ, 2003, 154 с.

12. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України, законодавство України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/a#Find> (дата звернення 20.02.2020).
2. Офіційний Web-сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.
2. Офіційний Web-сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення 12.01.2020).
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 15.02.2020).
4. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення 25.06.2019).
5. Наукова бібліотека Східноукраїнського національного університету імені Даля. URL: <http://www.library.snu.edu.ua> (дата звернення 25.06.2019).
6. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, пл. Короленка, 6). URL: <http://libr.rv.ua/> (дата звернення 25.06.2019).
7. Рівненська централізована бібліотечна система (Київська, 44, Рівне URL: <https://www.facebook.com/cbs.rivne/> (дата звернення 25.06.2019).

8. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України №1602-III від 23 березня 2000 року. Відомості ВРУ, 2000, №25.

9. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України №2850-IV від 8 вересня 2005 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-14> (дата звернення 22.02.2020).

10. Цифровий репозиторій ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/> (дата звернення 25.06.2019).

11. Цифровий репозиторій Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/568>.

12. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75). URL: http://nuwm.edu.ua/MySQL/page_lib.php (дата звернення 12.03.2020).